

Patrijs: evolutie van voorjaarsstand en afschotcijfers

Een analyse van de voorjaarstellingen en afschotcijfers 2009-2018 beschikbaar via het intranet van HVV

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Methode	4
2.1	Analyses op jachtrevierniveau	4
2.1.1	Datasets	4
2.1.2	Analyse van de voorjaarstellingen	4
2.1.3	Analyse van de afschotstatistieken	5
2.2	Analyses op WBE-niveau	5
2.2.1	Datasets	5
2.2.2	Analyse van de voorjaarstellingen	6
2.2.3	Analyse van de afschotstatistieken	6
2.2.4	Effect van een stopzetting van de jacht op de voorjaarsstand van patrijs	7
3	Resultaten	8
3.1	Analyses op jachtrevierniveau	8
3.1.1	Analyse van de voorjaarstellingen	8
3.1.2	Analyse van de afschotstatistieken	9
3.2	Analyses op WBE-niveau	10
3.2.1	Analyse van de voorjaarstellingen	10
3.2.2	Analyse van de afschotcijfers	11
3.2.3	Effect van een stopzetting van de jacht op de voorjaarsstand van patrijs	12
4	Bespreking en conclusie	14

1 Inleiding

Patrijs is van oudsher een belangrijke jachtwildsoort in Vlaanderen. De patrijs heeft het echter moeilijk in Europa. Uit studies blijkt dat een aantal factoren de patrijzenstand negatief beïnvloeden: intensivering en schaalvergroting in de landbouw, toegenomen predatiedruk, ... Ook de populaties van andere akkergebonden soorten gaan in dalende lijn. Denk maar aan de veldleeuwerik, de grauwe gors, de haas, heel wat bestuivers ... . Ook in Vlaanderen zijn de patrijzenpopulaties gedaald ten opzichte van enkele decennia geleden. Wat is de trend van voorjaarsstand en afschotcijfers in de meest recente jaren? Zijn er verschillen tussen WBE's/jachtvelden die deelnemen aan patrijzenprojecten en overige WBE's/jachtvelden? En hoe evolueerde de patrijzenstand in de WBE's die op basis van de wetgeving de patrijzenjacht moesten stopzetten na het jachtverbod?

Op basis van de voorjaarsstelscijfers en de afschotcijfers, die door de jachtgroepen jaarlijks worden bijgehouden en die werden ingevuld op het intranet van HVV, wordt in dit document de recente (2009-2018) evolutie van de voorjaarsstand en de afschotcijfers bekeken. Op basis van deze gegevens formuleren we een antwoord op bovenstaande vragen.

2 Methode

2.1 Analyses op jachtrevierniveau

2.1.1 Datasets

Voor de analyse van de voorjaarstellingen en afschotcijfers op jachtrevierniveau werden de gegevens gebruikt die per jachtrevier beschikbaar waren op het intranet van HVV. De cijfers werden gedownload en in Microsoft-Excelformaat omgezet. Omdat voor de analyse vooral werd gekeken naar trends, werden enkel de cijfers van de jachtrevieren weerhouden waarvoor voor de volledige periode 2009-2018 respectievelijk voorjaarstellingen en afschotcijfers aanwezig waren.

Er werd gewerkt met een aparte dataset voor de voorjaarstellingen en voor de afschotcijfers. In een derde dataset werd een verband gezocht tussen voorjaarstellingen en afschotcijfers. Hiervoor werden enkel de data voor de jachtvelden weerhouden waarvoor gegevens beschikbaar waren voor de volledige periode 2009-2018, voor zowel voorjaarstellingen als afschotcijfers.

2.1.2 Analyse van de voorjaarstellingen

Voor elk jachtveld werd de relatieve voorjaarsstand (aantal koppels per 100 hectare) berekend per jaar. Om de trend van de voorjaarsstand te berekenen per jachtveld, werd gebruik gemaakt van de Spearman correlatiecoëfficiënt (ρ). Een trend wordt als dalend beschouwd als $\rho < -0,4$ en als stijgend als $\rho > 0,4$. Als ρ gelegen was tussen deze waarden of er net gelijk aan was, werd de trend als schommelend beschouwd. Voor jachtvelden die gedurende de volledige periode 2009-2018 geen patrijzen hadden op het jachtveld, kon ρ niet berekend worden. Deze jachtvelden werden in de analyse als een aparte categorie beschouwd. Voor elk van de jachtvelden wordt bekeken of ze deelnemen aan een patrijzenproject. Dit is bekend op jachtrevierniveau voor PARTRIDGE, en voor het Vlaams patrijzenproject in de provincies West-Vlaanderen en Antwerpen. Voor de andere provincies is dit bekend op WBE-niveau. Er werden twee indices gebruikt voor deelname: bij één index worden enkel de jachtvelden beschouwd waarvan op jachtrevierniveau is geweten dat ze zich actief engageren in patrijzenprojecten, bij de tweede index werd voor de WBE's waarvan geen verdere opdeling beschikbaar is op jachtrevierniveau elk jachtveld van deze WBE beschouwd als deelnemend aan een patrijzenproject.

Via een Chi²-test werd getest of het aandeel jachtvelden zonder patrijs gelijk verdeeld is onder de WBE's die deelnemen aan patrijzenprojecten (Vlaams patrijzenproject, PARTRIDGE, Zot van pAtrijs) en de WBE's die niet deelnemen aan patrijzenprojecten.

Via een tweede Chi² – test werd getest of het aandeel jachtvelden met een stijgende, een dalende of een schommelende voorjaarspopulatie gelijk verdeeld is onder de WBE's die deelnemen aan patrijzenprojecten (Vlaams patrijzenproject, PARTRIDGE, Zot van pAtrijs) en de WBE's die niet deelnemen aan patrijzenprojecten.

Voor de volledige dataset van de voorjaarstellingen werd de globale relatieve voorjaarsstand (aantal koppels per 100 hectare) berekend per jaar. Daarnaast werd ook een de globale relatieve voorjaarsstand berekend voor enkel de revieren waarvan strikt geweten is dat ze deelnemen aan patrijzenprojecten, voor de revieren die deelnemen aan patrijzenprojecten (aangevuld voor alle provincies op basis van de deelname van de WBE's) en voor revieren die niet deelnemen aan patrijzenprojecten (op basis van index aangevuld voor alle provincies).

2.1.3 Analyse van de afschotstatistieken

Voor elk jachtveld werd het relatieve afschot (aantal patrijzen per 100 hectare) berekend per jaar. Om de trend van de voorjaarsstand te berekenen per jachtveld, werd gebruik gemaakt van de Spearman correlatiecoëfficiënt (ρ). Een trend wordt als dalend beschouwd als $\rho < -0,4$ en als stijgend als $\rho > 0,4$. Als ρ gelegen was tussen deze waarden of er net gelijk aan was, werd de trend als schommelend beschouwd. Voor jachtvelden die gedurende de volledige periode 2009-2018 geen afschot van patrijzen hadden op het jachtveld, kon ρ niet berekend worden. Deze jachtvelden werden in de analyse als een aparte categorie beschouwd. Voor elk van de jachtvelden wordt bekeken of ze deelnemen aan een patrijzenproject. Dit is bekend op jachtrevierniveau voor PARTRIDGE, en voor het Vlaams patrijzenproject in de provincies West-Vlaanderen en Antwerpen. Voor de andere provincies is dit bekend op WBE-niveau. Er werden twee indices gebruikt voor deelname: bij één index worden enkel de jachtvelden beschouwd waarvan op jachtrevierniveau is geweten dat ze zich actief engageren in patrijzenprojecten, bij de tweede index werd voor de WBE's waarvan geen verdere opdeling beschikbaar is op jachtrevierniveau elk jachtveld van deze WBE beschouwd als deelnemend aan een patrijzenproject.

Via een Chi²-test werd getest of het aandeel jachtvelden zonder afschot van patrijzen gelijk verdeeld is onder de WBE's die deelnemen aan patrijzenprojecten (Vlaams patrijzenproject, PARTRIDGE, Zot van pAtrijs) en de WBE's die niet deelnemen aan patrijzenprojecten.

Via een tweede Chi² – test werd getest of het aandeel jachtvelden met een stijgend, een dalend of een schommelend afschot gelijk verdeeld is onder de WBE's die deelnemen aan patrijzenprojecten (Vlaams patrijzenproject, PARTRIDGE, Zot van pAtrijs) en de WBE's die niet deelnemen aan patrijzenprojecten.

Voor de volledige dataset van de afschotcijfers werd het globale relatieve afschot (aantal patrijzen per 100 hectare) berekend per jaar. Daarnaast werd ook een globaal relatief afschot berekend voor enkel de revieren waarvan strikt geweten is dat ze deelnemen aan patrijzenprojecten, voor de revieren die deelnemen aan patrijzenprojecten (aangevuld voor alle provincies op basis van de deelname van de WBE's) en voor revieren die niet deelnemen aan patrijzenprojecten (op basis van index aangevuld voor alle provincies).

2.2 Analyses op WBE-niveau

2.2.1 Datasets

Voor de analyse van de voorjaarstellingen en afschotcijfers op WBE-niveau werden de gegevens gebruikt die per WBE beschikbaar waren op de website van HVV. De cijfers werden gedownload en in Microsoft-Excelformaat omgezet. Omdat voor de analyse vooral werd gekeken naar trends, werden enkel de cijfers van de jachtrevieren weerhouden waarvoor voor de volledige periode 2009-2018 respectievelijk voorjaarstellingen en afschotcijfers aanwezig waren. Voor sommige WBE's varieerde de gerapporteerde oppervlakte sterk van jaar tot jaar, bijvoorbeeld omdat voor bepaalde jaren slechts enkele jachtrevieren hun cijfers via het intranet van HVV doorgaven, en de WBE de rapportage naar ANB uitvoerde op een andere manier dan via het intranet van HVV. Om de cijfers vergelijkbaar te houden (ongeveer constante oppervlakte) werden in de analyses enkel gegevens van WBE's weerhouden waarbij de gerapporteerde oppervlakte voor geen enkel jaar meer dan 25 % groter of kleiner was dan de gemiddelde gerapporteerde oppervlakte.

Er werd gewerkt met een aparte dataset voor de voorjaarstellingen en voor de afschotcijfers. In een derde dataset werd een verband gezocht tussen voorjaarstellingen en afschotcijfers, en wordt op die manier het effect van een jachtverbod op de voorjaarsstand geëvalueerd. Hiervoor werden enkel de data voor de WBE's weerhouden waarvoor gegevens beschikbaar waren voor de volledige periode 2009-2018 en de gerapporteerde oppervlakte voor geen enkel jaar meer dan 25% groter of kleiner was dan de gemiddelde gerapporteerde oppervlakte, voor zowel voorjaarstellingen als afschotcijfers.

2.2.2 Analyse van de voorjaarstellingen

Voor elke WBE werd de relatieve voorjaarsstand (aantal koppels per 100 hectare) berekend per jaar. Om de trend van de voorjaarsstand te berekenen per WBE, werd gebruik gemaakt van de Spearman correlatiecoëfficiënt (ρ). Een trend wordt als dalend beschouwd als $\rho < -0,4$ en als stijgend als $\rho > 0,4$. Als ρ gelegen was tussen deze waarden of er net gelijk aan was, werd de trend als schommelend beschouwd. Voor WBE's die gedurende de volledige periode 2009-2018 geen patrijzen hadden binnen de bejaagde oppervlakte, kon ρ niet berekend worden. Deze WBE's werden in de analyse als een aparte categorie beschouwd. Voor elk van de WBE's wordt bekeken of ze deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject.

Via een Chi^2 -test werd getest of het aandeel WBE's met een stijgende of schommelende voorjaarsstand significant groter is bij de WBE's die deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject dan bij de WBE's die niet deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject.

Voor de volledige dataset van de voorjaarstellingen werd de globale relatieve voorjaarsstand (aantal koppels per 100 hectare) berekend per jaar. Daarnaast werd ook een de globale relatieve voorjaarsstand berekend voor enkel de WBE's die deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject en voor de WBE's die niet deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject. De trend van deze voorjaarsstanden werd geëvalueerd via een Spearman correlatiecoëfficiënt.

2.2.3 Analyse van de afschotstatistieken

Voor elke WBE werd het relatieve afschot (aantal dieren per 100 hectare) berekend per jaar. Om de trend van het afschot te berekenen per WBE, werd gebruik gemaakt van de Spearman correlatiecoëfficiënt (ρ). Een trend wordt als dalend beschouwd als $\rho < -0,4$ en als stijgend als $\rho > 0,4$. Als ρ gelegen was tussen deze waarden of er net gelijk aan was, werd de trend als schommelend beschouwd. Voor WBE's die gedurende de volledige periode 2009-2018 geen patrijzen hebben bejaagd binnen de bejaagde oppervlakte, kon ρ niet berekend worden. Deze WBE's werden in de analyse als een aparte categorie beschouwd. Voor elk van de WBE's wordt bekeken of ze deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject.

Via een Chi^2 -test werd getest of het aandeel WBE's met een stijgend of schommelend afschot significant groter is bij de WBE's die deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject dan bij de WBE's die niet deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject.

Voor de volledige dataset van de voorjaarstellingen werd het globale relatieve afschot (aantal patrijzen per 100 hectare) berekend per jaar. Daarnaast werd ook het globale relatieve afschot berekend voor enkel de WBE's die deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject en voor de WBE's die niet deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject. De trend van deze afschotstatistieken werd geëvalueerd via een Spearman correlatiecoëfficiënt.

2.2.4 Effect van een stopzetting van de jacht op de voorjaarsstand van patrijs

Sinds 2014 is de jacht op patrijs enkel nog open in WBE's die een voorjaarsstand hadden van meer dan 3 koppels per 100 ha open ruimte. Het is interessant om te bekijken of, na het van kracht zijn van dit jachtverbod, de voorjaarsstand in deze WBE's opnieuw omhoog is gegaan.

Er werd gewerkt met een dataset van alle WBE's die voor de volledige periode 2009-2018 voorjaars- en afschotcijfers rapporteerden, en waarvoor voor geen enkel jaar de gerapporteerde oppervlakte van de voorjaarstellingen en van de afschotstatistieken meer dan 25 % verschilde van de gemiddelde gerapporteerde oppervlakte.

De trend van de voorjaarsstand wordt grafisch voorgesteld voor alle WBE's, en apart voor de WBE's die niet meer mochten jagen vanaf 2014 (en daarvoor wel een afschot uitvoerden) en de WBE's die niet meer mochten jagen vanaf 2016 (en daarvoor wel een afschot uitvoerden).

3 Resultaten

3.1 Analyses op jachtrevierniveau

3.1.1 Analyse van de voorjaarsstellingen

In totaal waren voor 1359 jachtvelden voorjaarsstellingen beschikbaar voor de volledige periode 2009-2018.

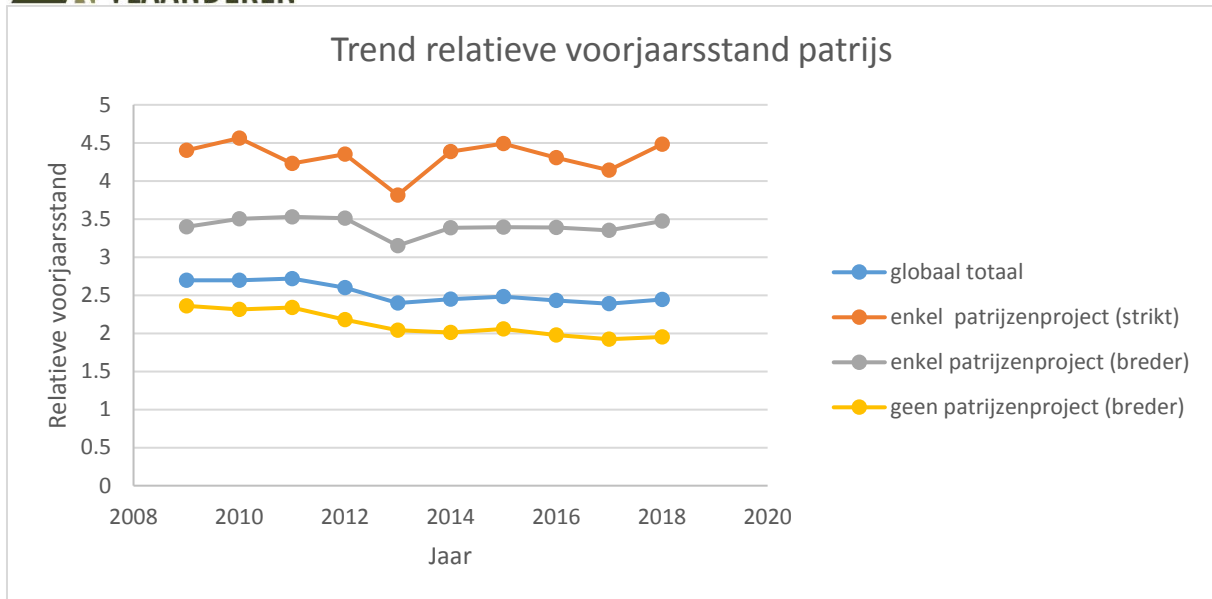
Van deze jachtvelden telden 169 jachtvelden geen enkel patrijzenkoppel gedurende de volledige periode 2009-2018. Van de overige jachtvelden tekende 251 een stijgende trend op, 410 een dalende trend en 529 jachtvelden een schommelende trend. Het aantal revieren dat deelnam aan patrijzenprojecten zonder dat er patrijzen voorkwamen in de periode 2009-2019 was zeer beperkt ($n = 18$) en significant lager dan bij de jachtvelden die niet deelnamen aan patrijzenprojecten ($n = 1359$, $\text{Chi}^2 = 28,71$, $\text{df} = 1$, $p < 0.001$). De verdeling van het aantal jachtvelden met een stijging, een daling en een schommeling verschilde significant tussen jachtvelden die deelnamen aan patrijzenprojecten en deze die niet deelnamen aan patrijzenprojecten ($n = 1190$, $\text{Chi}^2 = 14,77$, $\text{df} = 2$, $p < 0.001$). In Tabel 1 is te zien dat het aandeel jachtvelden met een dalende patrijzenstand duidelijk lager is bij de aan patrijzenprojecten deelnemende jachtvelden dan voor jachtvelden die niet deelnamen aan patrijzenprojecten.

Tabel 1: aantal jachtvelden die een stijgende, een dalende en een schommelende voorjaarsstand optekenden in de periode 2009-2018, in totaal en opgedeeld in aan patrijzenprojecten deelnemende en niet aan patrijzenprojecten deelnemende jachtvelden.

	patrijzenproject	geen patrijzenproject	totaal
stijgend ($p > 0,4$)	74	177	251
dalend ($p < 0,4$)	99	311	410
schommelend	189	340	529
totaal	362	828	1190

De globale trend van de voorjaarsstand was dalend over de periode 2009-2018 ($\rho = -0,77$). Voor jachtvelden die niet deelnemen aan patrijzenprojecten was de daling meer uitgesproken ($\rho = -0,93$) dan voor jachtvelden die wel deelnemen aan patrijzenprojecten ($\rho = -0,44$). Voor de jachtrevieren waarvan op revierniveau gekend is dat ze zich inzetten in patrijzenprojecten (West-Vlaanderen, Antwerpen en PARTRIDGE Oost-Vlaanderen) was de trend van de voorjaarsstand schommelend in de periode 2009-2018 ($\rho = -0,15$) (Grafiek 1).

Grafiek 1: Trend van de relatieve voorjaarsstand van patrijs in de periode 2009-2018. Voor de oranje trend werden enkel gegevens van jachtrevieren waarvoor op revidniveau bekend is dat ze deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject meegenomen in de analyse.

3.1.2 Analyse van de afschotstatistieken

In totaal waren voor 1432 jachtvelden voorjaarstellingen beschikbaar voor de volledige periode 2009-2018.

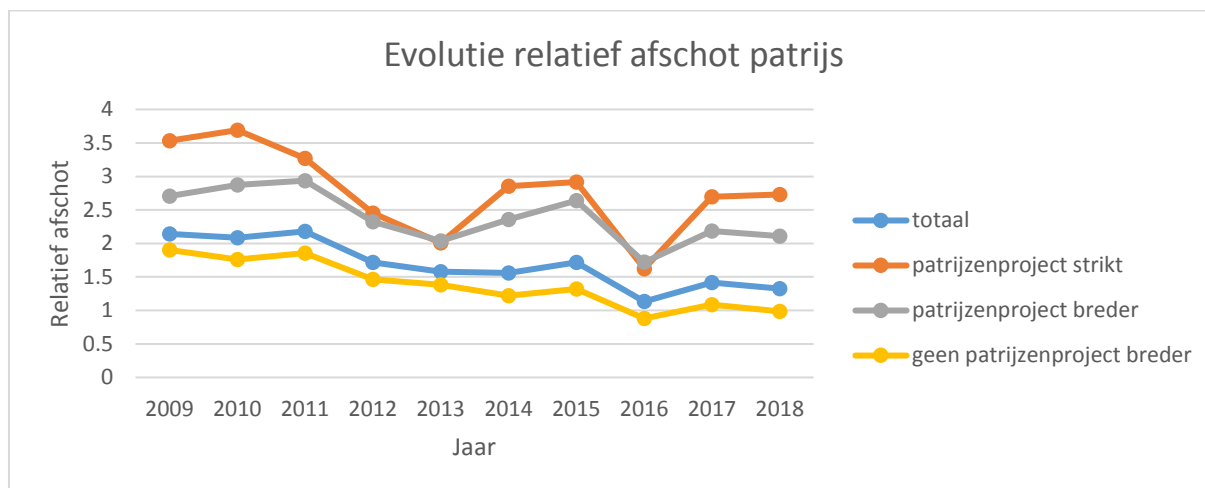
Van deze jachtvelden schoten 532 jachtvelden geen enkele patrijs gedurende de volledige periode 2009-2018. Van de overige jachtvelden tekenden 124 een stijgende trend op, 360 een dalende trend en 416 jachtvelden een schommelende trend. Het aantal revieren waar nooit een afschot van patrijs werd gerealiseerd in de periode 2009-2018 lag duidelijk lager bij de WBE's die deelnamen aan patrijzenprojecten dan bij de WBE's die niet deelnamen aan patrijzenprojecten ($n = 1432$, $\text{Chi}^2 = 116,31$, $\text{df} = 1$, $p < 0.001$). De verdeling van het aantal jachtvelden met een stijging, een daling en een schommeling verschilde significant tussen WBE's die deelnamen aan patrijzenprojecten en WBE's die niet deelnamen aan patrijzenprojecten ($n = 900$, $\text{Chi}^2 = 15,60$, $\text{df} = 2$, $p < 0.001$). In Tabel 2 is te zien dat het aandeel jachtvelden met een stijgend afschot hoger is en het aandeel jachtvelden met een dalend afschot is lager bij de aan patrijzenprojecten deelnemende jachtvelden dan voor jachtvelden die niet deelnamen aan patrijzenprojecten.

Tabel 2: aantal jachtvelden die een stijgend, een dalend en een schommelend afschot optekenden in de periode 2009-2018, in totaal en opgedeeld in aan patrijzenprojecten deelnemende en niet aan patrijzenprojecten deelnemende jachtvelden.

	patrijzenproject	geen patrijzenproject	totaal
stijgend ($p > 0,4$)	59	65	124
dalend ($p < 0,4$)	106	254	360
schommelend	163	253	416
totaal	328	572	900

De globale trend van het afschot was dalend over de periode 2009-2018 ($p = -0,89$). Voor jachtvelden die niet deelnemen aan patrijzenprojecten was de daling meer uitgesproken ($p = -0,94$) dan voor jachtvelden die wel deelnemen aan patrijzenprojecten ($p = -0,70$). Voor de jachtrevieren waarvan op

revierniveau gekend is dat ze zich inzetten in patrijzenprojecten (West-Vlaanderen, Antwerpen en PARTRIDGE Oost-Vlaanderen) was de trend van het afschot tevens dalend in de periode 2009-2018 ($\rho = -0,59$) (Grafiek 2). Opvallend is de hogere relatieve afschotcijfers in 2017 en 2018 na het dalen in 2016. Deze sprong naar hogere afschotcijfers is meer uitgesproken bij WBE's die deelnemen aan patrijzenprojecten, die van start zijn gegaan in 2017.

Grafiek 2: Trend van het relatieve afschot van patrijs in de periode 2009-2018. Voor de oranje trend werden enkel gegevens van jachtrevieren waarvoor op revierniveau bekend is dat ze deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject meegenomen in de analyse.

3.2 Analyses op WBE-niveau

3.2.1 Analyse van de voorjaarsstellingen

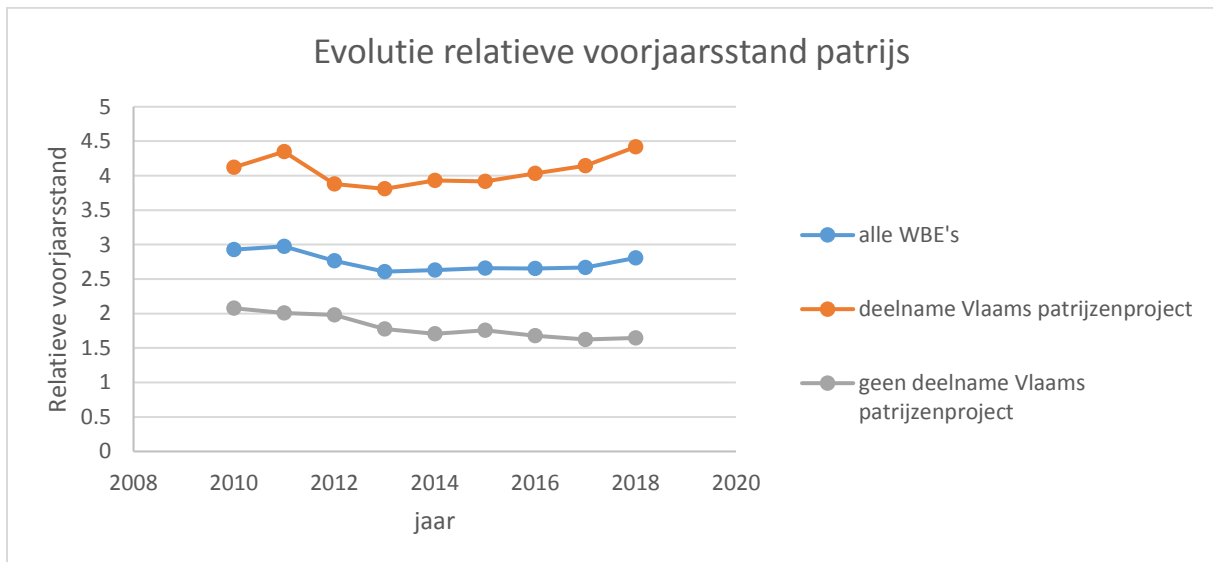
In totaal waren voor 70 WBE's voorjaarsstellingen beschikbaar voor de volledige periode 2009-2018, waarbij de gerapporteerde oppervlakte op ongeveer constant niveau bleef.

Van deze WBE's telde 1 WBE's geen enkel patrijzenkoppel gedurende de volledige periode 2009-2018. Van de overige WBE's tekenden 18 een stijgende trend op, 32 een dalende trend en 19 WBE's een schommelende trend (Tabel 3). Het aandeel WBE's die een stijgende of schommelende voorjaarsstand optekende, was daarbij significant hoger voor de aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende WBE's dan bij de WBE's die niet aan het Vlaams patrijzenproject deelnamen ($n = 69$, $\chi^2 = 3,85$, $df = 1$, $p < 0,05$).

Tabel 3: aantal WBE's die een stijgende, een dalende en een schommelende voorjaarsstand optekenden in de periode 2009-2018, in totaal en opgedeeld in aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende en niet aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende WBE's.

	Vlaams patrijzenproject	geen Vlaams patrijzenproject	Totaal
Stijgend (>0.4)	9	9	18
Dalend (<-0.4)	6	26	32
Schommelend	6	13	19
geen voorjaarsstand patrijs	0	1	1
Totaal	21	49	70

De globale trend van de voorjaarsstand was dalend over de periode 2009-2018 ($\rho = -0,47$). Als we enkel kijken naar de WBE's die deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject, dan is de trend echter schommelend te noemen ($\rho = 0,18$), terwijl de trend van de voorjaarsstand voor de niet aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende WBE's duidelijk dalend was in de periode 2009-2018 ($\rho = -0,96$) (Grafiek 3). Na de start van het patrijzenproject (opstart in de loop van 2016) is de relatieve voorjaarsstand gestegen in de WBE's die deelnamen aan het project. De relatieve voorjaarsstand in 2017 en 2018 lag daarentegen lager dan deze in 2016 in de WBE's die niet deelnamen aan het Vlaams patrijzenproject.

Grafiek 3: Trend van de relatieve voorjaarsstand van patrijs in de periode 2009-2018.

3.2.2 Analyse van de afschotcijfers

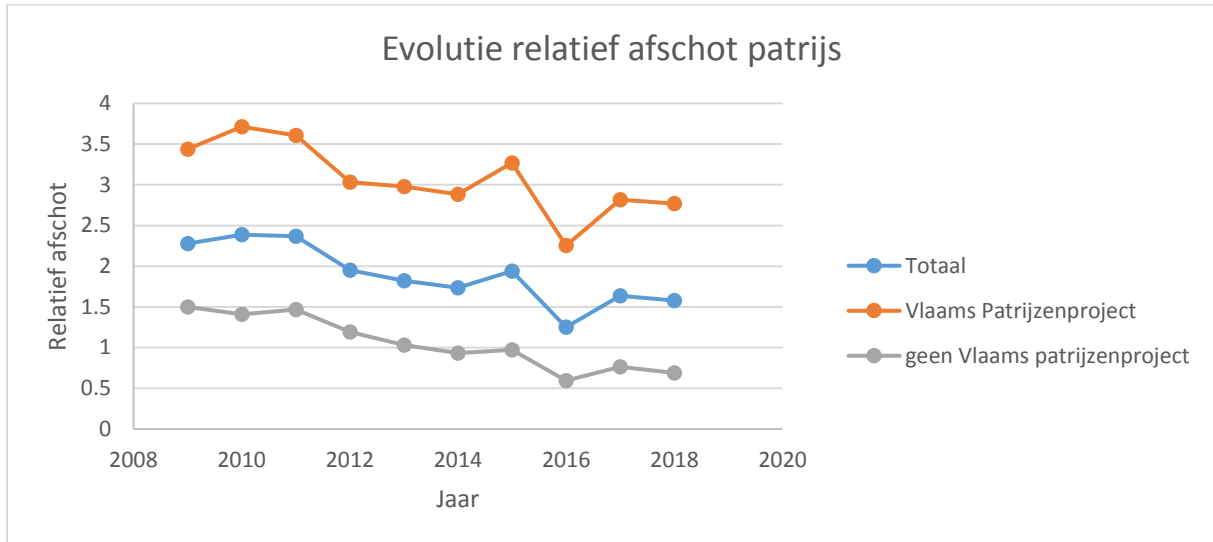
In totaal waren voor 75 WBE's afschotcijfers beschikbaar voor de volledige periode 2009-2018, waarbij de gerapporteerde oppervlakte op ongeveer constant niveau bleef.

Van deze jachtvelden schoten 5 WBE's geen enkele patrijs gedurende de volledige periode 2009-2018. Van de overige WBE's tekenden 4 een stijgende trend van het afschot op, 43 een dalende trend en 23 WBE's een schommelende trend. Hoewel in Tabel 4 te zien is dat het aandeel WBE's met een schommelende of stijgende trend duidelijk hoger is bij de aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende WBE's dan bij de niet aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende WBE's, is het verschil niet significant te noemen op basis van een Chi²-test ($n = 70$, $\text{Chi}^2 = 1,24$, $\text{df} = 1$, $p > 0,20$).

Tabel 4: aantal WBE's die een stijgend, een dalend en een schommelend afschot van patrijs optekenden in de periode 2009-2018, in totaal en opgedeeld in aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende en niet aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende WBE's.

	Vlaams patrijzenproject	Geen Vlaams patrijzenproject	totaal
stijgend >0.4	2	2	4
dalend <-0.4	12	31	43
schommelend	9	14	23
geen afschot patrijs	0	5	5
Totaal	23	52	75

De globale trend van de afschotcijfers was dalend over de periode 2009-2018 ($p = -0,89$). Zowel voor WBE's die deelnamen aan het Vlaams patrijzenproject ($p = -0,85$) als voor WBE's die niet deelnamen aan het Vlaams patrijzenproject ($p = -0,93$) was deze daling aanwezig. Een duidelijke dip in het afschot was er in 2016, na een zeer slecht voortplantingsseizoen (Grafiek 4). In Frankrijk wordt er in dat kader voor 2016 gesproken over een 'zwart' jaar voor de patrijs (ONCFS 2019¹).

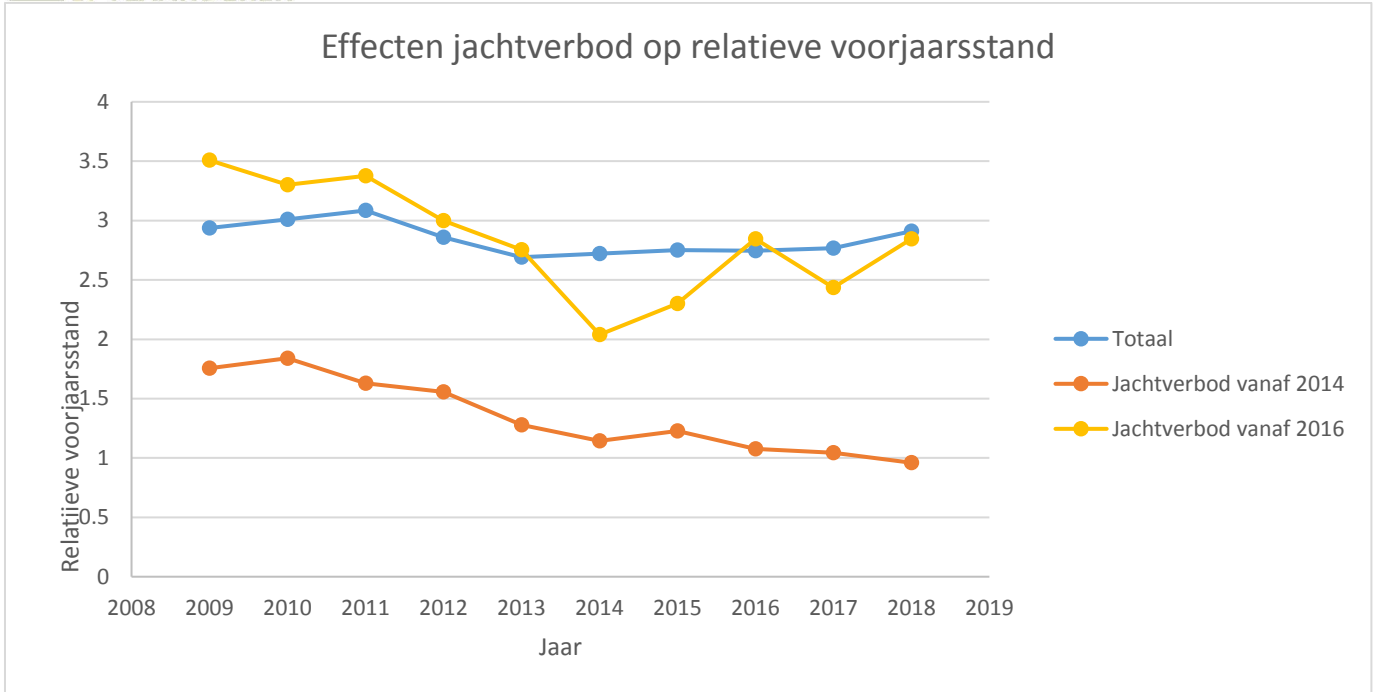
Grafiek 4: Trend van het relatieve afschot van patrijs in de periode 2009-2018.

3.2.3 Effect van een stopzetting van de jacht op de voorjaarsstand van patrijs

Voor 66 WBE's waren cijfers voor zowel de voorjaarsstand als het afschot beschikbaar voor de volledige periode 2009-2018, en waren er geen te grote schommelingen in de gerapporteerde oppervlakte. Deze week nooit meer dan 25 % of meer af van de gemiddelde gerapporteerde oppervlakte van de voorjaarstellingen en de afschotcijfers.

9 WBE's konden geen afschot meer doen vanaf 2014 en deden daarvoor wel een afschot. Vanaf 2016 konden 3 extra WBE's geen afschot meer doen. De jachtstop leidde voorsnog niet tot een stijging van de relatieve voorjaarsstand. Integendeel: de voorjaarsstand liep duidelijk achteruit in de WBE's die stopten met een afschot in 2014, ondanks het feit dat globaal voor alle WBE's de trend eerder stabiel tot licht stijgend was voor alle WBE's tesamen. De trend van de relatieve voorjaarsstand van de WBE's die vanaf 2016 niet meer konden jagen was zeer variabel, mogelijk ook omdat het slechts om drie WBE's gaat. Na 2016 was er echter eveneens geen stijging van de voorjaarsstand te noteren.

¹ ONCFS (2019). Lettre d'information du réseau Perdrix-Faisan. N°27, januari 2019. Beschikbaar online: <http://www.oncfs.gouv.fr/Lettre-Perdrix-Faisan-download593> [Datum van raadpleging: 30/04/2019].

4 Bespreking en conclusie

Bij de voorjaarstellingen van patrijs op WBE-niveau is de trend veralgemeend op Vlaams niveau, op basis van de beschikbare cijfers, dalend. Er zijn echter duidelijke verschillen tussen WBE's die deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject, waar de trend schommelend was in de periode 2009-2018, en de WBE's die niet deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject, waar de trend duidelijk daalde in diezelfde periode. Een analoog gegeven zien we bij de analyse op jachtrevierniveau, waar de revieren die deelnemen aan patrijzenprojecten eveneens minder vaak een dalende trend optekenden.

Uit de analyses van de afschotcijfers, zowel op niveau van de jachtrevieren als op niveau van de WBE, blijkt dat het afschot van patrijs duidelijk achteruit is gegaan. Dit is zowel het geval bij WBE's en jachtvelden die deelnemen aan patrijzenprojecten, als bij niet deelnemende WBE's en jachtrevieren, al is de daling iets minder uitgesproken dan bij de wel aan de patrijzenprojecten deelnemende jachtvelden en WBE's.

Het feit dat de trend van voornamelijk de voorjaarstellingen en in mindere mate de afschotcijfers positiever is bij de aan het Vlaams patrijzenproject deelnemende WBE's en jachtrevieren, is een opvallend gegeven. Dit kan een indicatie geven dat de verhoogde inspanningen die de WBE's en jagers nemen in patrijzenprojecten hun vruchten afwerpen, iets wat overeen komt met de waarnemingen van een aantal jachtgroepen op het terrein. Anderzijds is het ook mogelijk dat net de WBE's waarin de algemene situatie van de patrijs nog beter is, en waar een stijging daarom gemakkelijker te realiseren is, deelnemen aan patrijzenprojecten, omdat net zij de motivatie hebben dat het nog kan lonen om gericht te werken rond de patrijs. De mogelijkheid om een afschot uit te voeren is daarbij een belangrijke motivatie voor jachtgroepen. Dit zien we ook gereflecteerd in het aandeel jachtrevieren waar nooit een afschot van patrijs werd gerealiseerd in de periode 2009-2018. Dat aandeel lag duidelijk lager bij de jachtrevieren in de WBE's die deelnemen aan patrijzenprojecten dan bij de jachtrevieren in de WBE's die niet deelnemen.

De Vlaamse wetgeving is nu zo dat enkel WBE's die gemiddeld minstens 3 koppels per 100 ha open ruimte telden gedurende de laatste 3 jaar een afschot op patrijs mogen uitvoeren. Als gevolg hiervan moesten 9 WBE's van de beschouwde 66 WBE's die eerder wel een afschot uitvoerden hun afschot stoppen in 2014, en 3 andere WBE's in 2016. Als we kijken naar de evolutie van de voorjaarsstand in deze WBE's voor de periode 2008-2018, dan zien we echter geen ombuiging naar een positieve populatietrend na het van kracht gaan van het jachtverbod. Integendeel, de trend van de voorjaarsstand na het jachtverbod leek er minder positief te zijn voor de patrijs dan de globale trend voor alle 66 WBE's tezamen in diezelfde tijdsperiode. Het jachtverbod lijkt dus voor de patrijs niet de oplossing te zijn geweest in deze WBE's. Dit kan erop wijzen dat de patrijzenjacht niet de beperkende factor was voor de patrijs in deze WBE's. Anderzijds kan dit erop wijzen dat jagers door het jachtverbod de motivatie verloren om nog veel maatregelen te nemen voor de patrijs, waardoor de situatie voor de patrijs – paradoxaal genoeg – achteruit ging ondanks een verbod op het afschot.